У пошані до піонерів – лицем до молоді!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюзу: 435-8740
— Тел. в Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXVIII. Ч. 75. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 22-го КВІТНЯ 1971 ЦЕНТІВ 15 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, APRIL 22, 1971 No. 75. VOL. LXXVIII.

— КОРОТКІ ВІСТІ —

Середа, 21 квітня 1971

В АМЕРИЦІ

ПРЕЗИДЕНТ РИЧАРД НІКСОН СКАЗАВ на конференції губернаторів - республіканців у Вілліямсбургу, Вірджінія, що Уряд дійсно бажає допомогти тим, які перебувають на утриманні соціяльної опіки „велфару". Але Уряд є проти того, щоб далі допомагати особам, які можуть працювати і не бажають працювати.

У СТЕЙТІ НЮ ЙОРК ЗВІЛЬНИЛИ З ПРАЦІ 8 250 стейтових службовців, переважно з таких ділянок, як охорона здоров'я, вища освіта, обслуга парків та ін. місць відпочинку. Стейтовий бюджетовий директор Ричард Дунгем повідомив, що крім тих звільнень з праці, заморожено також 4 000 вакантних місць. Можливі також наступні звільнення з праці, бо в стейтовому бюджеті треба зробити скорочення щонайменше на 200 мільйонів долярів.

80 000 УЧНІВ І СТУДЕНТІВ повернулися до своїх публічних шкіл у Нюарку, Н. Дж., відновивши навчання після 11-тижневої перерви через страйк вчителів. Все відбулося без особливих ускладнень, але в 6-ти школах групи батьків завернули яких 100 вчителів геть від шкільних дверей за те, що ті вчителі особливо наполягали на продовжуванні страйку.

ПРЕЗИДЕНТ НІКАРАГВИ АНАСТАСІО С. ДЕБАЙЛЕ повідомив, що після вигашення його 5-річного урядування, в травні 1972 р. він передасть владу тричленній хунті, яка й керуватиме краною. До хунти ввійдуть два представники Ліберальної партії і один — від Консервативної партії. Таким чином, тією південноамериканською країною будуть керувати представники двох партій, заки здійсняться в 1974 р. конституційні реформи й відбудуться чергові вибори.

ПРЕДСТАВНИКИ АРГЕНТИНИ И БРАЗИЛІЇ виступили з гострою критикою на адресу Колюмбії й Коста Ріки, які запропонували на Асамблеї Організації Американських Держав, ОАС, зредукувати видатки на військову оборону. Генеральна Асамблея ОАС продовжує свою працю в Сан Хозе, у Коста Ріці. Аргентина й Бразилія вважають, що не час зменшувати видатки на оборону, коли в Південній Америці множаться ворохобники, підривники і заколотники переважно лівого напрямку.

НА СУДІ В ЛОС АНДЖЕЛЕСІ проголошено формально вирок — смерть у газовій коморі, чотирьом вбивцям: Ч. Менсонові та його трьом „дружинам" — Леслі Ван Гютен, Патриції Кренвінкел і Сюзанні Аткінс. Вони винні у вбивствах Тейт - Лабіянки і перебуватимуть у в'язниці, заки справу буде розглядати апеляційний суд.

АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ СТЕЙТОВИХ, ПОВІТОВИХ І МІСЬКИХ службовців виступила з гострим протестом проти звільнення багатьох службовців з праці, як у Ню Йорку, так і в Нюйоркському стейті. Провідники тієї Федерації закликають службовців манiфестувати проти таких драстичних викинень з праці та взяти участь „у поході на Олбані" в четвер 22 квітня.

В ІСТ ПАРК, КОЛОРАДО, РОЗПОЧАЛАСЯ Конференція Молоді, на яку прибули кругло тисяча осіб, між ними багато від 14 до 25 років. Такі конференції започаткував ще президент Рузвелт, і їх продовжує скликати й тепер Білий Дім. Молодь прибула з різних сторін ЗСА і репрезентує різні прошарки й напрямки, включно до „руху" гіппісів та політично лівих „їппісів". На конференції молодь обговорює різні сучасні проблеми, в тому й расову, справу занечищення землі й повітря та ін.

У СВІТІ

ФРАНЦІЯ ЗАГРОЗИЛА Лібії, що вона припинить доставу проданих Лібії 110 бойових джетів типу „Міраж", якщо доставлені вже джети будуть переслані до інших країн — Єгипту або Сирії — для воєнних дій проти Ізраїлю. За пресовими вістками передано Лібії тільки 12-30 джетів. Але прим'єр Лібії полк. Муаммар ель-Кваддафі заявив, що „ми не закупили бойових джетів, як музейні експонати".

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР ОН У ТАНТ ВИСЛОВИВ острах, що тепер є вже „остання пора" для ізраїльсько - арабського замирення, бо проголошена державна унія Єгипту, Сирії і Лібії вказує на загострення арабського становища і дальше ускладнює ситуацію. Ізраїльський амбасадор в ОН, Йозеф Текоах, негайно скритикував ту заяву У Танта, ствердивши, що трудно вести спокійні переговори в атмосфері перестороґ, що це останній час на ведення їх, та погроз щодо нової війни.

ПАКІСТАН ЗГОЛОСИВ скаргу до О'єднаних Націй проти Індії за її активне втручання до її громадянської війни, яку Пакістан уважає за свою внутрішню справу. Пакістан оскаржує Індію, що вона висилає в допомогу східньо - пакістанським сепаратистам своє військо і на різний лад сприяє повстанцям. В Західньому Пакістані мають судити за „державну зраду" лідера Східнього Пакістану Шейха Муїбура Рахмана і гурт його найближчих співробітників.

ВІЦЕ - ПРЕЗИДЕНТ ПІВДЕННОГО В'ЄТНАМУ КАО КІ ЗАПОВІВ, що він „особисто викине" сенатора Джорджа МекҐоверна, противоєнного демократа, як би той приїхав до Південного В'єтнаму. Као Кі висловив переконання, що треба буде ще яких 15 до 20 років, поки Південний В'єтнам буде настільки сильний, що зможе опертись всякій ворожій агресії без будь - якої чужої допомоги.

ФРАНЦУЗЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ ЖОРЖ ПОМПІДУ ПРИЙНЯВ на довшій авдієнції прем'єра канадійської провінції Квебеку, Роберта Бурассу, який приїхав до Парижу у стараннях за французький інвестиційний капітал для промислу Квебеку. Щоб запобігти можливим напастям збоку французьких сепаратистів з Квебеку — паризька поліція сильними відділами охоронювала прем'єра Бурассу в усіх його ходах.

У БРИТАНІЇ ЗРОСЛО безробіття до числа 814.189 на 1 квітня ц. р. Це найвища цифра безробітних у Британії за останніх 30 років. Консервативний уряд Едварда Гіта приписує вину попередньому соціялістичному урядові, який довів своєю розтратною фінансовою політикою до гострої інфляції, але соціялістична Партія Праці та союзні з нею робітничі спілки різко критикують уряд Гіта.

СОВЄТСЬКИЙ СОЮЗ ДІСТАВ дозвіл від лівого уряду пані Сірімаво Бандаранайке в Цейльоні на влаштування своєї летунської бази на Цейльоні. Цейльонський уряд, який спирається на соціялістах і комуністах, вбачає в наявності тієї совєтської летунської бази ґарантію проти інспірованих з Пейпінгу комуністичних екстремістів, які пробують скинути існуючий режим та настановити власну владу.

УКРАЇНСЬКІ ЛІКАРІ Й ІНЖЕНЕРИ ПОЧИНАЮТЬ КАМПАНІЮ ЗБІРКИ ОДНОГО МІЛЬЙОНА ДОЛЯРІВ НА ПОШИРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ СТУДІЙ В ГАРВАРДІ

Ню Йорк. — Якщо правдою є, що найсміливіші задуми мають найкращі вигляди на успіх, то українські лікарі та інженери в Америці в недовгому часі запишуть найсвітлішу сторінку в історії жертвенности Американської України збіркою одного мільйона долярів на поширення українських студій в Гарвардському університеті і завершення їх створенням центру. Акцію в цій справі почали спільно Українське Лікарське Товариство і Товариство Українських Інженерів, створивши Ініціятивну Групу, яка вже вислала тисячі закликів і звернень до своїх членів. Очевидно, що власне між цими нашими професіоналістами є мабуть найбільше таких, що своїми великими пожертвами вже причинилися до небувалого успіху загальної збіркової збіркової кампанії на ту високу ціль. При цьому інтересно, що багато з них — як про це свідчить надрукований на іншому місці лист від д-ра Бориса Филипчака — жертвують самі, можна б сказати спонтанно, і це тільки підкреслює надію на повний успіх теперішньої зорганізованої акції під власною фірмою двох наших професійних товариств. Повний текст заклику Ініціятивної Групи надрукований на іншому місці в цьому числі „Свободи". З'ясований на найширшу і найбільшу скалю плян акції з'ясовували підписані під закликом голова Українського Лікарського Т-ва Америки д-р Богдан Шебунчак та голова Т-ва Українських Інженерів Америки інж. Володимир Гнатківський і репрезентант Фонду Катедри Українознавства інж. Андрій Пащук під час своїх відвідин в УНСоюзі і „Свободі" минулого тижня. Мавши список і адреси понад тисячі лікарів й інженерів, Ініціятивна Група звертається до кожного з них з пропозицією стати членом - меценатом, членом - добродієм або звичайним членом Катедри Українознавства, вплачуючи у відповідній сумі свою вкладку та складаючи додаткову пожертву.

В розмові з представниками Ініціятивної Групи, УНСоюз і „Свобода" запевнили їм повну підтримку в цій благородній акції, про яку „Свобода" постійно інформуватиме на своїх сторінках.

Під час відвідин в УНС. Стоять (зліва): голова Українського Лікарського Т-ва д-р Богдан Шебунчак, голова Т-ва Українських Інженерів інж. Володимир Гнатківський, гол. предсідник УНС Иосип Лисогір, представник Фонду Катедри Українознавства інж. Андрій Пащук та заступник гол. предсідника УНС Володимир Сохан.

Д-р М. Логаза і д-р Б. Филипчак нові меценати ФКУ

Ню Йорк. З Фонду Катедри Українознавства інформують, що д-р Михайло і Марія Логази зі Сиракюз доповнили свої дотеперішні пожертви на фонд українських студій в Гарварді до $1,000, доповнивши рівночасно і вже поважний список тисячодолярових меценатів цього фонду.

Рівночасно до Редакції „Свободи" надійшов з Пасейку, Ню Джерзі, датований 19-го квітня лист від д-ра Бориса Филипчака із залученим до нього виставленим на Центр Українських Студій в Гарварді чеком на $1,000. В листі сказано: „Відповідаючи на Ваші заклики в „Свободі", пересилаю свою лепту на цю високу ціль з проханням спрямувати її куди слід..." З Фонду Катедри Українознавства інформують, що д-р Б. Филипчак уже раніше пожертвував на ту саму ціль 300.00 дол., збільшивши тепер свою пожертву на українські студії в Гарварді до $1,300.00.

Державний секретар Роджерс довго конферував з віце-прем'єром Ізраїлю

Вашингтон. — Державний секретар Вілліям Роджерс мав дво- і півгодинну розмову в минулий вівторок 20-го квітня ц. р. з спеціяльно для цієї цілі прибулим до ЗСА ізраїльським віце-прем'єром Іґалем Аллоном. Цей останній, вийшовши від державного секретаря заявив журналістам, що „в дечому ми погоджувалися, в дечому не погоджувалися, але я вертаюся мудрішим, ані ж був раніше". Іґаль Аллон призвав, що темою наради була ізраїльська відповідь на єгипетський заклик щодо відкриття Суезького каналу. Ізраїль в принципі погоджується на відкриття Суезького каналу та на частинне відтягнення ізраїльських військ із східнього берега каналу, але ставить за головну передумову, щоб Єгипет не використав цього для поправи своєї стратегічної ситуації. Американські урядові кола буцім-то підбадьорені тією розмовою і хоча передбачають, що треба буде довго узгіднювати обидва становища, проте вбачають можливість відновлення ізраїльсько-арабських переговорів. Речник Державного Департаменту заявив, що американський Уряд, ведучи активну дипломатичну діяльність в користь ізраїльсько-арабського замирення, не претендує на перехоплення ролі посередника в цій справі від Об'єднаних Націй Ґуннара Яррінґа, якого інформується про всі ці дипломатичні ходи. Але водночас повідомлено, що до Каїро прибув керівник єгипетського реферату в Державному Департаменті Майкел Стернер для розмов з єгипетським міністром закордонних справ Махмудом Ріядом, який саме вернувся з Москви. Єгипетська преса подала після повороту Ріяда, що треба сподіватися нових совєтських ходів у справі ізраїльсько - арабського конфлікту.

В Піттсбурґу відбудеться крайовий семінар для оживлення братської активности

Піттсбурґ.— В четвер, 29-го квітня, тут у приміщенні Пік-Рузвелт готелю при Пенн евеню і Шостій вулиці, відбудеться семінар, присвячений оживленню братської, тобто суспільної, культурної і допомогової діяльности братських Союзів, а зокрема їх Відділів. Семінар влаштовує Братська Секція Крайового Братського Конґресу, головою якого в цім році є головний секретар Українського Народного Союзу, д-р Ярослав Падох. Семінар вестиме Денніс Соґрайм, директор братської діяльности організації „Сини Норвеґії" з Міннеаполісу, а головну доповідь виголосить Тома Доннелі, екзекутивний директор Крайового Центру для Добровільних Акцій, урядової установи з Вашингтону, Д. К. Початок семінару о год. 9 ранку. На 12 годину в полудне Секція запрошує всіх учасників семінару, як своїх гостей, на спільний обід. Закінчення семінару передбачене на 3.30 по полудні.

Населення Української ССР збільшилося до 47 126 000 осіб, кількість росіян в Україні зросла до 9 126 000 душ

Москва. — Згідно з проголошеними 17 квітня ц.р. у московській „Правді" й в інших совєтських газетах повідомленням Центрального Статистичного Управління при Раді Міністрів СССР дальшими вислідами перепису людности, кількість усього населення Совєтського Союзу збільшилася за час від 15 січня 1959 року до 15 січня 1970 року з 208 827 000 до 241 720 000, тобто на 32 903 000 осіб. Кількість населення Української ССР збільшилася в тому ж часі з 41 869 000 до 47 126 000 осіб, значить на 5 257 000. Якщо йде про національний склад Української ССР, то кількість українців збільшилася з 32 158 000 в 1959 році до 35 284 000 в 1970 р., значить на 3 126 000 осіб. В порівнянні до 1959 року відсоткове відношення кількости українців зменшилося з 76,8% до 74,9%. В той же час кількість росіян в Україні збільшилася з 7 091 000 в 1959 р. до 9 126 000 в 1970 році, тобто збільшилася відсотково з 16,9 до 19,4%, або на 2,5 відсотка. Третє місце серед населення України займають жиди: їх кількість зменшилася з 840 тисяч до 777 тисяч. Зменшилася також кількість поляків: з 363 тисяч до 295 тисяч. Водночас із цим збільшилася в УССР кількість білорусів — з 291 до 386 тисяч, молдаван — з 242 до 266 тисяч, болгар — з 219 до 234 тисяч й інших — з 665 до 758 тисяч. Якщо йде про інші совєтські республіки, то в РСФСР загальна кількість українців зменшилася з 3 359 до 3 346 тисяч; зменшилася також кількість українців у Грузинській ССР — з 52 до 50 тисяч і в Киргизькій ССР — із 137 до 120 тисяч. В інших республіках кількість українців збільшилася: в Білоруській ССР — із 133 до 191 тисяч, в Узбецькій — з 93 до 115 тисяч, в Казахській — із 756 до 930 тисяч, в Литовській — з 18 до 25 тисяч, в Молдавській — з 421 до 507 тисяч, в Латвійській — з 29 до 53 тисяч, в Таджикській — з 27 до 32 тисяч, у Туркменській — з 21 до 35 тисяч і в Естонській — з 16 до 28 тисяч.

Дружина пінґ-понґу з Комуністичного Китаю прибуде до ЗСА з ревізитою

Дітройт. — Ґреґем Б. Стінґовен, голова американської дружини пінґ-понґу, яка їздила до Комуністичного Китаю, вернувшись відтіль до свого рідного Дітройту проголосив, що він запросив президента комуно-китайського Товариства настільного тенісу Сонґ Чунґа прибути з своєю дружиною до З'єднаних Стейтів і що той прийняв запрошення. Всі подробиці цієї ревізити комуністичних китайців будуть ще згодом виготовлені, але Стінґовен заявив, що він дістав запевнення від американських урядових кіл, що члени китайської прогулянки з Пейпінґу дістануть візи без ніяких труднощів. Стінґовен висловив переконання, що комуно-китайські пінґпонґісти зазнають в Америці такого самого сердечного прийняття, як його зазнали американці в Китаї. Стінґовен, який є старшим урядовцем в автомобільній компанії Крайслера, мав заповіджену авдієнцію у президента Ніксона на середу 21-го квітня: він мав передати Президентові свої особисті враження з подорожі до Комуністичного Китаю, та, спеціяльно, з двогодинного прийняття, що його влаштовано для американських та інших закордонних пінґпонґістів в Пейпінґу з участю прем'єра Чу Ен-лая. Ґреґем Б. Стінґовен називав Комуністичний Китай його офіційною назвою „Народна Республіка Китаю". — Водночас пресовий секретар Білого Дому Роналд Зіґлер рішуче заперечив газетні вістки, наче би віце-президент Спіро Еґнію не погоджувався з президентом Ніксоном щодо політики супроти Комуністичного Китаю і наполягав, що треба надалі визнавати тільки Вільний Китай за одинокий леґальний уряд Китаю. Не вдаючись в подробиці тих газетних вісток, Зіґлер обмежився до заяви, що він уповноважений від віце-президента Еґнію ствердити, що між ним, Еґнію, і президентом Ніксоном нема ніяких розбіжностей у підході до проблеми американсько-китайських взаємин.

ЗБОРИ ПАБНА В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Український Відділ ПАБНА — Товариства Американських Прихильників АНБ, скликає в неділю 25 квітня ширші сходини для членства і зацікавлених, що відбудуться о 3-й г. дня в домі ООЧСУ при 315 Схід 10-та вулиця. На сходинах д-р В. Савчак прочитає доповідь на тему „Реакція Москви на антибольшевицькі акції". В програмі також обговорення української участи в Конвенції міжнародної ПАБНА.

В ТОРОНТО ВІДБУЛИСЯ НАРАДИ ЕКЗЕКУТИВНОГО КОМІТЕТУ УНС

Торонто. — Як уже інформовано в попередньому числі „Свободи", тут в професорському клюбі Торонтського Університету відбулася церемоніяльна презентація другого тому виданої цим університетом старанням і коштом УНСоюзу монументальної Англомовної Енциклопедії Українознавства під головною редакцією професора д-ра Володимира Кубійовича. В церемонії, крім представників університетського видавництва та багатьох запрошених гостей головно з академічного світу, взяли участь усі члени Головного Екзекутивного Комітету та поодинокі члени Головної Контрольної Комісії і Головної Ради УНСоюзу. Презентація книги відбулася від год. 5:00 до 6:30 по полудні, а перед тим, користаючи з побуту всіх своїх членів у Торонті, Головний Екзекутивний Комітет УНС відбув в готелі Саттон Плейс свої наради, які були продовженням тих нарад, що відбулися в головній канцелярії УНС в Джерзі Сити 9-го квітня ц.р., але на яких не вичерпано повної програми дня. Ці продовжені наради в понеділок 19-го квітня відкрив і ними проводив головний предсідник Йосип Лисогір і в них, крім нього, взяли участь: заступник головного предсідника проф. Іван Телюк, заступник головного предсідника на Канаду сенатор Павло Юзик, заступниця головного предсідника пані Марія Душник, заступник головного предсідника і рекордовий секретар Володимир Сохан, головний секретар д-р Ярослав Падох та головний касир дир. Петро Пуцило, як також головні контролери мґр Іван Геврик і проф. д-р Богдан Гнатюк та головний радний Василь Дідюк і редактори Антін Драган і Зенон Снилик. Під час нарад члени Екзекутивного Комітету склали короткі звіти, після яких відбулася дискусія та розглянено ряд поточних справ і винесено відповідні рішення.

Міжнародна Амнестія прийняла В. Мороза в почет „в'язнів сумління"

Ню Йорк. — Нюйоркський Відділ відомої під назвою „Міжнародна Амнестія" світової організації для оборони політичних в'язнів й осіб переслідуваних за свої політичні переконання проголосив прийняття Валентина Мороза, українського історика і публіциста з УССР, засудженого совєтським судом у листопаді минулого року до 9-ти років ув'язнення у виправно-трудових таборах суворого режиму і на п'ять років заслання, в почет „в'язнів сумління". Міжнародна Амнестія є поширеною в усьому світі організацією, яка поклала собі завданням працювати для звільнення чоловіків і жінок, засуджених за не-насильну релігійну або політичну діяльність. Таких осіб ця організація зараховує в почет „в'язнів сумління" і добивається їх звільнення з ув'язнення, не зважаючи на їхні такі чи інші політичні або релігійні переконання. Централя Міжнародної Амнестії має свій осідок у Лондоні. Її американський відділ знаходиться у Вашингтоні і в склад його почесної президії входять: Джеймс Б. Донован, Віктор Рутер та суддя Френсис Риверс. Нюйоркський Відділ — Ріверсайд Груп очолює проф. Іван Морріс.

УКРАЇНЦІ У ВІЛЬНІМ СВІТІ

УРОЧИСТА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ УВАН ДЛЯ ВШАНУВАННЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Ню Йорк. — Українська Вільна Академія Наук у ЗСА влаштовує в суботу 24-го квітня ц. р. урочисту наукову конференцію присвячену сторіччю з дня народження Лесі Українки. Відкриє конференцію проф. Юрій Шевельов. У програмі конференції, яка буде відбуватися в залі УВАН при 206 Вест 100-та вул. в Ню Йорку і почнеться о год. 6-ій вечора, передбачені доповіді: проф. Петра Одарченка п. н. „Нове про Лесю Українку" та професора Григорія Костюка п. н. „Леся Українка і Винниченко".

ОЛЕГ ШТУЛЬ-ЖДАНОВИЧ У КАНАДІ

Торонто. — Українське Національне Об'єднання, УНО, яке відзначає цього року 40-річчя свого тижневика „Новий Шлях" та 40-річчя заснування „Визвольного фронту", запросило на святкування голову Проводу Українських Націоналістів, ПУН, ред. Олега Штуля - Ждановича з Парижу до Канади. Там він відвідує Філії УНО, відбуває зустрічі та виголошує доповіді. З Торонта ред. О. Штуль-Жданович прибув до Едмонтону, де мав зустріч із членами УНО, а також виголосив доповідь для широкого громадянства про сучасний стан визвольних змагань в Україні.

ЮРКО ВІРТ НА РАДІО В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Радіостанція WBAI — FM, що працює на 99,5 меґагерц, передасть у неділю 25 квітня о 4:15 по полудні інтерв'ю з співробітником „Свободи" — „Українського Тижневика", студентом журналістики і стипендистом УНСоюзу в цій ділянці Юрком Віртом з Джерзі Сити, Н. Дж. Він буде говорити на тему, чи українська молодь в Америці хоче бути українською, зберігати свою мову й культуру, чи бути українцем — означає не бути добрим американцем і т. д. Ця програма спонзорована Американським Жидівським Комітетом — Красвим Проєктом Етнічної Америки.

У ВАШИНҐТОНІ ВІДБУЛАСЯ ЗВОРУШЛИВА МАНІФЕСТАЦІЯ В ОБОРОНІ ПРАВ ПОМІСНОЇ УКЦ

Вашинґтон. — Минулої суботи і неділі, що була Великоднем за старим календарним стилем, тут біля палати Апостольської Делеґатури відбулася впродовж 24 годин зворушлива українська всенародна маніфестація в обороні нехтованих прав Помісної Української Католицької Церкви. Маніфестацію влаштував студентський Ад Гок Комітет за помісність УКЦ і вона почалася в суботу, 17-го квітня, о год. 12-ій вполудне та тривала до полудня наступного дня, Великодня 18-го квітня. Подробиці цієї маніфестації, що включала великодню Святу Літургію опівночі та мала багато зворушливих моментів, будуть подані в завтрішньому числі „Свободи" в окремому репортажі.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year $18.00; six months $9.50; three months $5.00. For UNA members monthly 65¢

Статті підписані їх авторами, не мусять відповідати становищу редакції.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Нова цеголка

Мова про другий том монументальної Англомовної Енциклопедії Українознавства, офіціяльна презентація якого відбулася в професорському клюбі Торонтського Університету, що його видавництво опублікувало і фірмує цю велику книгу знання, видану стараниям і коштом Українського Народного Союзу під головною редакцією проф. Володимира Кубійовича.

Уже після появи першого тому вісім років тому, кваліфіковані рецензенти називали АЕУ „книгою книг", „сто книгами в одній" і подібне, підкреслюючи найважливіші прикмети кожної наукової публікації: її вичерпну повноту та наукову об'єктивність. Під час презентації другого тому, університетські видавці і знавці твердили, що зібрані і представлені в цій книзі матеріяли цими своїми високими прикметами ще перевищують перший том, що обидві книги означають „перелім", бо заповнюють найбільшу прогалину в дослідах і студіях одного з найважливіших компонентів не тільки Совєтського Союзу, але і світу — України.

Проте, своє слово про цей другий том Англомовної Енциклопедії Українознавства цілком певно скажуть кваліфіковані знавці і рецензенти, як вони сказали про перший том вісім років тому. Нам, як пресовому органові спонзора і мецената цієї книги, хотілося б при цій нагоді звернути увагу на дещо інший бік справи — саме видання двох томів цієї монументальної книги.

Ідею публікації англомовних книг про Україну в поважних американських видавництвах видвигнув з кінцем 30-их років д-р Лука Мишуга. Опубліковане в Европі під фірмою НТШ і під головною редакцією проф. д-ра Володимира Кубійовича українське видання Енциклопедії Українознавства цілком вміщалося в цю ідею д-ра Мишуги і вже в 1951-му році, отже точно двадцять років тому прийшло до порозуміння між проф. В. Кубійовичем, як репрезентантом НТШ, і д-ром Л. Мишугою, як репрезентантом УНСоюзу, щодо публікації АЕУ.

Дальший розвиток цієї справи відомий з багатьох повідомлень, звітів і статтей. Початковий плян публікації одного тому АЕУ максимальним коштом 25 тисяч долярів, виріс у могутнє двотомове видання коштом понад чверть мільйона долярів. Що більше, остання конвенція УНС, апробуючи досі пророблену працю, схвалила рівночасно резолюцію, яка уповноважує Головний Уряд УНС перевірити можливість створення в цій установі автономного Інституту Англомовної Енциклопедії Українознавства, що займався б дальшою організацією подібних публікацій.

Очевидно, що частина коштів виданих на публікацію двох томів АЕУ з часом повернеться з продажу книги, але заки вона повернеться, ці сотки тисяч долярів треба було видати, а щоб їх видати, їх треба було мати. Маємо оправдані підстави сумніватися, чи будь-яка інша установа, крім УНСоюзу, могла це зробити. Це й звертає нам увагу на суть справи: вартости і значення великої і добре загосподарованої та розумно веденої організації. Як зміст двох томів Англомовної Енциклопедії Українознавства є твором знання та співпраці і збірних зусиль добрих двох сотень наших науковців, так публікація цих томів є одною з багатьох дивіденд тих центів і долярів, що їх уже від 77 років вплачують до УНСоюзу його члени за своє життєве забезпечення. Ця сама філософія відноситься до нового і справді репрезентативного хмаросягу УНСоюзу, що будується, це відноситься до „Свободи" та всіх інших періодичних і книжкових публікацій УНСоюзу, це відноситься до влаштування і вдержування Союзівки, це відноситься до безлічі прислуг і обслуг, що їх дав УНСоюз своїм членам і нашій громаді та українській справі в минулому, дає сьогодні та плянує давати в майбутньому.

В такому аспекті невпинних зусиль і змагань в аспекті „союзу ідей, праці та інтересів", в аспекті того, що довершено в минулому та що заплямовано на майбутнє, публікацію двотомової Англомовної Енциклопедії Українознавства в престижевому університетському видавництві та коштом понад чверть мільйона долярів, ми все ж таки назвемо тільки „цеголкою", бо не зважаючи на все, це таки є тільки „цеголка" однаково, як у наших потребах, так і наших можливостях. Проте, це одна з тих цеголок, що не губляться, але становлять фундамент під величавий храм нашого майбутнього.

В. Ткач

НОВА ЕРА МІЖ ЗСА І КИТАЄМ?

Світова політика робиться невеликим гуртом „сильних цього світу" і вона здебільшого вкрита таємницею. А тому вона справляє часто несподіванки не тільки для загалу громадськости, але й для багатьох журналістів — навіть для таких, що їх вважають обізнаними з секретами політики. Такою несподіванкою є, безумовно, нові можливості, що раптом виникнули в американсько-китайських відносинах у напрямку „відпруження" як наслідок пінг - п о н г о вого матчу в Пейпінґу і заповіджених през. Ніксоном різних полегшень у взаємних з червоним Китаєм.

Висловлення китайського прем'єра Чу Ен-лая під час прийняття в нього дружини американських пінг - понгістів, як і виступ през. Ніксона — відомі, їх не треба повторювати. Уся західньоевропейська преса надає цій події великого значення. Чи це справжній перелам, чи тільки перші несміливі спроби зміни взаємовідносин — покаже майбутнє. Але загальна оцінка світової преси така, що це не тільки виміна взаємними чемностями, але й важлива політична подія.

Особливо цікаво відмітити цей, щонайменше, новий тон у китайсько - американських взаємовідносинах. Це слідним, що ще яких два місяці тому, в зв'язку з военними операціями в Ляосі, в усьому світі говорили і писали про можливість американсько - китайського збройного конфлікту. Перед цим перестерігав навіть визначний американський політик Гарриман.

Треба думати (і це підкреслюють пресові органи в різних країнах Заходу), що нинішній розвиток американсько - китайських відносин не прийшов зненацька для міродайних політичних кіл у Вашингтоні і в Пейпінґу. Очевидно, його попередили неофіційні контакти, про які кружляють різні здогади. Але, якщо це так, це тим більше мало б служити доказом, що маємо тут до діла не з маловажним епізодом, але з визріваючою новою політикою, яка може принести величезні, просто епохальні наслідки.

В статті у „Свободі" з 3 березня ц. р. під наг. „Американсько - китайська війна?" автор цих рядків писав таке: „Американсько-китайська війна — і то саме в цей момент, коли Москва не припиняє своєї агресивної політики — мала б катастрофальні наслідки для Заходу. І тому в інтересах цього останнього, насамперед ЗСА, треба зробити все можливе, щоб такої війни уникнути". І далі: „Американсько - китайська війна лежить безумовно в інтересах СССР".

Очевидно, попередньо висловлені думки розуміє не тільки скромний автор цих рядків. Їх розуміють міродайні політики не тільки у Вашингтоні, але й у Пейпінґу: для червоного Китаю війна з Америкою була б не меншою катастрофою і здала б його на ласку і неласку Москви. Саме тому, не зважаючи на війну у В'єтнамі й недавні операції в Камбоджі й Ляосі, Пейпінґ здобувається на більш примирливий тон у відношенні до ЗСА.

З другого боку — навіть незначне відпруження американсько - китайських відносин, не згадуючи вже про якесь глибше порозуміння, зовсім не на руку Москві. Ця остання вже виявляє своє занепокоєння, коли совєтська преса або зовсім не згадує про „пінг - понґову політику" поміж ЗСА і Китаєм, або подає короткі коментарі, з яких явно прозирає поденервування.

Західньоевропейська преса майже однодушно коментує розвиток американсько-китайських відносин як удар для Москви. Різні англійські, французькі й західньонімецькі часописи вже пишуть про „пересунення цілої світово - політичної констеляції", про „вільну дорогу до переставлення рівноваги світової політики", про те, що „Совєти так заалярмовані самою думкою американсько-китайського наближення, що готові залицятися до китайців і одночасно йти назустріч американцям, щоб відсунути китайців". Очевидно — все це буде йти таким напрямком лише в тому випадку, якщо американсько-китайські відносини не зупиняться на виміні чемностями, а поступатимуть далі до відпруження або й порозуміння...

Якщо вважати, що не Китай, а СССР являє собою найбільшу небезпеку для західньо - демократичного світу, і що також не Китай, а СССР поневолює численні народи й утримує їх у нестерпній колоніяльній залежності (в кожному разі, в далеко більшій мірі, ніж це можна сказати про червоний Китай), тоді належить бажати, щоб американсько - китайські відносини йшли в напрямку порозуміння.

В уже згадуваній нашій статті було сказано: „Щодо українців й інших поневолених Москвою народів, то в їх інтересах є уникнути такої ситуації, при якій російсько - совєтська імперія зміцнилася б. Американсько-китайська війна... зміцнила б СССР, поширила б його експансійні можливості супроти Західньої Европи й решти західнього світу і створила б нові засоби для утримування поневолених народів у колоніяльній залежності від московського центру".

І, навпаки, американсько-китайське порозуміння безумовно послабило б СССР. А значить таке порозуміння лежить в інтересах українців і інших поневолених Москвою народів.

Микола Чубатий

ІСТОРИЧНО-КАНОНІЧНІ ОСНОВИ ПОМІСНОСТИ УКЦЕРКВИ

(6)

Декрет про Східні Церкви II Ватиканського Собору

Папа Іван XXIII був гарячим прихильником поєднання східніх Церков з Римом. Бувши довгі літа дипломатичним представником на Сході, він пізнав глибоку побожність східніх православних християн і тому постановив чесно проломити всякі бар'єри, що стоять поміж ними та західніми християнами, щоб звести їх разом так, як було перед церковним розколом 1054 р. Тому вирішив він скликати новий Вселенський Собор, на якім можна було б перевести такі глибокі декрети, які зводили б права східніх та західніх Церков до стану з-перед тисячі років (1054 р.).

Як виглядала Вселенська Церква перед 1054 роком? Вона була поділена на адміністраційно незалежні одна від одної Церкви. Більші та старші Церкви мали у своїм проводі патріярхів, яких було тільки п'ять, вичислюваних завжди в такім порядку: Римський Патріярхат з Папою у проводі, Александрійський патріярхат, Антіохійський, Константинопільський та Єрусалимський. На сході були ще самоуправні Церкви з архиєпископами вищої ранґи (Верховними), із правами, рівними з правами патріярхів. Такими були Церкви: Кипрська, Синайська, Вірменська, Грузинська, Болгарська та Києво - Руська. На Заході була централізація, і незалежних адміністраційно від Риму Церков не було.

Яка була тоді роля Папи, наслідника на престолі св. Петра? В часах церковного спокою (бо бували періоди бурхливі) Папа для цілої Вселенської Церкви був найвищим учителем віри та моральности, важности святих Тайн і вважався Першим Головою Церкви. До нього апелювали і зі сходу, коли були роздори та неспокої. Одначе, Папа не мав ніякої адміністраційної влади на сході, так само, як ніякий Патріярх чи Верховний Архиєпископ сходу не мав права мішатися до справ західнього патріярхату. Кожна східня Церква мала свій обряд богослужби, мала власні церковні права.

Які права були спільні для цілої Вселенської Церкви? Тільки ухвали Вселенських Соборів зобов'язували всіх. Таким чином декрети Вселенського Собору стояли завжди понад усякі льокальні права. Звертаю на це окрему увагу, бо саме останній Вселенський Собор видав також декрет про Східні Церкви, важний для УКЦеркви. Про ті самі справи існують передсоборові католицькі канони, видані перед II Ватиканським Собором, тому ці канони, як видані нижчою від Собору владою, втратили очевидно свою силу; одначе, на них постійно покликаються так, немов II Ватиканського Собору не було.

Як же 1054 року прийшло до церковного розколу? Через що? Через те саме, що папський леґат Гумберт прибув до Константинополя, на чужу територію і хотів там виконувати дисциплінарну владу, на що не мав права. Це викликало церковну бурю, взаємні виклинання та розкол Церкви на століття.

Як йому можна зарадити? Тільки в той спосіб, щоб влада поодиноких Церков повернула до такого стану, який був перед розколом 1054 р.

Але за той час багато змінилося, особливо на заході. Римський Престіл щораз збільшував свою владу. Папа став вважати себе не тільки за Першого Ієрарха Вселенської Церкви, найвищого Вчителя віри та християнської моральности, але також за зверхника над всіми патріярхами. Потім навіть за зверхника над світськими володарями заходу. Це довело на заході до церковного бунту, до реформацій, а на сході до ще глибшого та глибшого відчуження так, що церковне поєднання ставало неможливим.

Тому, скликаючи Собор, Вселенський папа Іван XXIII вважав, що треба видати такий соборовий Декрет принаймні для східніх католицьких Церков, які поєднані з Римом, були б взором для відокремлених східніх християн, щоб православні бачили добру волю західніх християн і щоб застановлялися над тим, як виглядало б життя їх Церков, коли б вони рішилися повернутись до єдности з Римом. Так думав Папа Іван XXIII, ідеаліст. Не так думають тепер реалісти Римської Курії.

Соборовий Декрет про Східні Церкви постановляв таке: всі східні католицькі Церкви мають право самоуправи або помісности. Де того нема, всі східні Церкви під владою Папи мають повернутись до такого стану, який був у Вселенській Церкві перед 1054 роком. Вони повинні мати своїх патріярхів, а де їх нема, то Верховні Архиєпископи східніх Церков повинні мати таку саму владу, як патріярхи. Отже, патріярхат це на ділі тільки гоноровий титул, бо влада одних і других рівна. Східніми Церквами Католицької Церкви мають рядити тільки їх первоієрархи враз із Синодом єпископів, себто радою єпископів тієї Церкви. Вони єдині мають право іменувати, коли потреба, єпископів, а негідних по суді усувати. Такі права мають тільки Церкви східнього обряду, отже й наша Київсько - Галицька Церква.

Постанови Декрету про східні Церкви не відносяться до західніх Церков. Там тепер також починають заводити національні конференції єпископів, але вони не мають ніякого права ані визначати для себе єпископів, ані їх усувати. Всі західні Церкви мають спільне церковне право, не так є у східніх Церквах, до якої належить й наша Українсько-Католицька Церква.

Користаючись з того права, яке ухвалив для нас Вселенський Собор, наш Первоієрарх Його Блаженство Кир Йосиф скликав в днях 29 вересня — 4 жовтня 1969 р. всіх українсько - католицьких єпископів з цілого світу на Синод, де вони, виконуючи постанову Декрету Вселенського Собору, зорганізували нашу самоуправну (помісну) Церкву. Тепер єдино тільки наш Синод має право іменувати нових єпископів для нашої Церкви. Тільки наш Верховний Архиєпископ має право висвячувати для нас єпископів або поручати іншим нашим владикам переводити свячення нового єпископа. Перед виданням Соборового декрету про Східні Церкви тими справами з доручення Папи займався окремий уряд Конґреґації для Східніх Церков. Тепер ця Конґреґація вже не має влади над нашою Церквою. Тепер ніяка римо - католицька установа не має адміністраційної влади над східніми Церквами.

Так, як було перед церковним розколом і від початків християнства, Папа, наслідник св. Петра, Голови Апостолів, все для нас, українських католиків, був і нині є одиноким найвищим Учителем Христової віри та християнського життя, Головою Церкви Христової.

ПОПРАВКА ДО СТАТТІ ПРОФ. М. ЧУБАТОГО

В 1-ій статті в ч. 70-му „Свободи" в першому рядку замість 1964 року, має бути 1963 року. У четвертій статті в числі 73-му — в 1-ій шпальті в 4-му уступі згори замість „краківського воєводи Тарнавського" треба „польського маґната Тарнавського". У 2-ій шпальті в 3-му уступі там же треба справити, що єпископський синод відбувся в Сокалі 1594 року, а не 1694 року.

Г. Козак

М. Д. ЛЕОНТОВИЧ

(Спогад)

Коли Президент Америки засвічував у Білому Домі ялинку напередодні Різдва, американський студентський хор співав геніяльного українського „Щедрика" Леонтовича. І пригадались мені роки 1918-1919, коли саме Микола Дмитрович Леонтович творив цю щедрівку.

Було це в Київській Українській Учительській Семінарії, першій середній школі, що хоч з великими труднощами, була українізована влітї 1917-го року, і вже з першого вересня ц. р. навчання всіх предметів проводилось в ній українською мовою. Перший навчальний рік спів викладав К. Г. Стеценко. Через обтяженість церковною працею вже після початку 1918-1919-го шкільного року на викладача співів запрошено М. Д. Леонтовича. Крім годин теорії співу, в ті самі дні була одна година хорового співу. Леонтович надавав великого значення хорові. Він казав: „Наші предки не знали ні гами, ні дієзів ні бемолів, а створили світової слави пісні, невже ж ми їх забудемо?"

Спочатку співанки відбувались після навчання, та з цього нічого не вийшло, бо голодні учні зразу по загальних лекціях розбігались в пошуках за їжею. Спільна кухня не працювала, бо не було дров, а тому кожен учень на трісочках варив окремо для себе, додаючи до трісочок архівного паперу, якого було подостатку.

За згодою адміністрації і хористів співанки перенесено на 8-му годину ранку, за годину перед початком навчання. Точно о 7 годині 55 хвилин Микола Дмитрович прийшов до кляси, де мала відбутись співанка, але там ні одної живої душі не було. Всі співаки спали сном праведників. Тоді Микола Дмитравич заходився всіх будити. Збудити то він збудив, але поки ми зварили каву, вірніше палений ячмінь, гіркість якого забивав цукор, що ми його мали досить, — то вже на співанку залишилось мало часу.

На другий раз Микола Дмитрович прийшов уже о 7-й годині ранку. Він перше зайшов на кухню, побачив там одного учня, що грів собі окріп, попросив його, щоб знайшов більшу посудину і зогрів окріп для хористів, а сам побіг нагору. Там зразу почувся його приємний голос (хоч саме тоді він нам був не дуже приємний): „Хлопці, хлопці, вставайте! Вже окріп готовий, пийте каву і будемо співати". Совість у нас заговорила і ми скоренько зібрались, щоб таки випити тієї так званої „кави". А ми мусіли це зробити, бо інакше залишилися б без їжі аж до 3-ї години.

Микола Дмитрович, перевіривши, що всі хористи вже встали, прийшов до їдальні, щоб і тут підганяти нас на співанку. Хтось запропонував йому склянку кави з цукром, ще й сухаря дав. Спочатку Микола Дмитрович відмовлявся, а потім погодився на склянку кави, а сухаря повернув: „Ви й самі голодні, навіщо я вас буду кривдити". Хтось із семінаристів, які жили недалеко від Києва і батьки якого часто до них навідувались, відрізав добру скибку хліба та кусок сала і дав йому. „Ну, коли ви такі багаті, то я вип'ю каву з сухарем, а хліб і сало дозвольте мені взяти додому". От, у яких умовах наші великі композитори сворили свої геніяльні речі!

На співанках вивчали українські народні пісні в обробці українських композиторів, в першу чергу в обробці самого диригента. Особливо надокучив нам отой знаменитий „Щедрик". Протягом довшого часу композитор на кожну співанку приходив з новим варіянтом „Щедрика", старанно його вивчав, тут же робив зміни, аж поки не зупинився на тому варіянті, що співається й тепер. При цьому Микола Дмитрович казав: „Хоч щед-

(Закінчення на стор. 4-ій)

Яр Рудницький

ГАВАЇ В ЧАСАХ ЛИСЯНСЬКОГО І ВЛЕСА

(2)

Це зовсім не означає, що я не вживав відповідних заходів в одній і другій справі. Навпаки, зараз після приїзду до Гонолюлю я вдався до кількох туристичних компаній, але вони навіть не знали, де той острів знаходиться. Аж раз, проходячи мимо „Круглого готелю" (є й такі в Гонолюлю!), я зввважив туристичне бюро з дивною назвою „Гаваян-Інтернаціонал Турс". Я ввійшов до просторої кімнати і за бюрком побачив старшу чорняву даму, що пильно виписувала якісь рахунки. Я несміливо с к а з а в „альога!" і, коли вона мене завважила, з королівською міною й жестом попросила сідати, запитавши, що вона може зробити для мене. Я бачив певну, нештучну діловість цієї дами і просто з моста заявив, що хочу поїхати на „острів Лисянського".

— А вам яке діло до цього острова?

— Це довга справа вияснювати. Коротко: я хотів би поїхати туди в наукових цілях. Лисянський, мій земляк — українець, хотів наочно побачити острів, який він відкрив більше як півтора сторіччя тому.

— Як ваше прізвище, звідкіля ви? — почала вона, неначе на поліції, випитувати.

Я представився й подав їй усі дані про себе, потім перейшов до своїх знахідок у місцевих бібліотеках та архівах і врешті пояснив справу Влеса... Можливо, заявив я, що Лисянський знав Влеса, козацького літописця з Капцанівки Нижньої на Київщині. Він походив із Ніжена, а Київ недалеко...

Я запримітив дивне хвилювання на лиці моєї співрозмовниці. Спочатк уона нічого не говорила, тільки завертала білками й приглядалася мені. Врешті сказала:

— Я думаю, що зможу вам у дечому допомогти, але, вибачте, в мене тепер пильні податкові справи і я мушу перед 4.30 по полудні вкинути свою податкову заяву в поштову скриньку. Сьогодні останній день для заяв „інком тексу".

— О, для таких справ я маю повне розуміння! — заявив я. — Коли ж ми могли б побачитися?

— Заходьте сьогодні по вечері до мене на каву, я живу в „Тропік Апартментс", тридцятий поверх, квартира 307. Моє прізвище: Веллс, Анна Веллс. Ось вам моя карточка з точною адресою. Буду чекати на вас від восьмої години.

Ми попрощалися, і я ввесь день думав про цю дивну зустріч.

— Гм... „місис Веллс". Та ж це не „Влес". А може? — хто його може „розібрати" цю жінку, та ще й на Гаваях...

Точно о восьмій вечора я подзвонив до дверей 307 у „Тропік Апартментс". Мені відчинила двері чорненька дівчина з чіпцем на голові й, почувши моє прізвище, заявила, що „гер меджесті із вейтінґ фор ю".

— Меджесті, не меджесті, я хотів би бачити „місис Веллс", — сказав я нетерпеливо.

— Альога, альога! — заявила, входячи, дама, з якою я вранці бачився в її бюро. Гір ай ем! Найс ю кейм!

Вона завела мене до просторої кімнати з старовинними меблями, плюшами, образами в золотих рамках, столами й столиками.

Я привітався, і вона попросила мене сісти на тапчан, на якому були вишивані українські подушки, одна навіть із тризубом посередині.

Сама вона сіла в фотель, що мав вигляд трону й, замовивши в дівчини каву, приступила зразу ж таки до діла:

— Може вам це буде дивно, може це виглядатиме на несподіванку, але я вдова славної пам'яті Влеса — літописця. Моє п р і з в и щ е „Веллс, це поанглійщене „Влес" і задля бизнесу я мусіла його змінити. Так само й із іменням: мій покійний чоловік — царство йому небесне! — звик кликати мене ніжно „Зорі-Анна", я скоротила його на „Анна" і тепер відома тільки й виключно як „Анна Велс". Правда, я не цураюся свого подружжя, мій покійний чоловік був ґуд енд брейв козак, але це вже давні часи, життя йде вперед, і я мусіла пристосуватись до нових обставин життя...

— Розкажіть, будь ласка, щось більше про чоловіка! — попросив я, доливаючи молока до кави.

— Це макабрична історія. Ви не повірите, й узагалі мало людей вірять у це, але я була свідком його смерти, тому можу твердити це з усією певністю! Але почнімо з початку:

Мій чоловік був куківець, тобто належав до залоги капітана Джеймса Кука, що — як вам відомо — відкрив Сандвічеві острови в 1778 р. й опісля згинув, ні за цапову душу в суперечці за човен із тубільцями. Коли сандвічани закололи свого відкривця в 1779 році, куківці повтікали на корабель і відпливли від острова. Тільки один із них загулявся десь між дівчатами, і це був власне Влес. Він і залишився на острові Кауай, за сто миль від Оагу. Я була тоді маленькою дівчиною, дочкою майбутнього короля Кауай — Каумуалія. Влес — єдиний білий на цілому острові — зацікавив мене, а зокрема, коли мій батько почав вчитися від нього англійської й української мов. За якийсь час батька коронували, і він іменував Влеса своїм канцлером. Його завдання було допомагати батькові в прийманні чужих делеґацій, переговорювати з командами чужинецьких кораблів, які щораз частіше приїздили до Кауай, та й узагалі бути, так би мовити, екзекутивним д и ректором цілого королівства. Влес був дуже розумний, працьовитий і вродливий. Підрісши, я закохалася в ньому, і з благословення батька ми одружилися. Це було власне в той час, 1804 року, коли капітан Лисянський, відкривши свій острів, приїхав до Кауай і приймав мого батька на своєму кораблі „Нева". Ви може читали спогади Лисянського і опис цього прийняття. Власне той чоловік, що держав біля короля Каумуаліня „сплювачку", був Влес. Тут мушу, єдначе, сказати, що Лисянський допустився кардинальної помилки: посудина, яку держав мій чоловік, була чаша для пиття вина. У нас тоді вийшли всі напої, і батько разом з Влесом думав, що вони зможуть напитися як не вина, то хоч рідної української горілки (адже ж був Лисянський із Ніжена!). Тим часом ніяких напоїв, крім ґроґу, не давали в чаші і треба було якось дипломатично вийти з цієї на око жебрачої ситуації. І от, щоб якось заспокоїти цікавість Лисянського, батько вияснив йому, що ця посудина — „сплювачка". Але — ви пригадуєте — в тексті Лисянський сам пише, що батько спльовував направо й наліво на покладі, а не в посудину, що її держав Влес. Отут то й ба! Історики повинні критично відноситися до текстів, а зокрема, коли вони вийшли з-під пера малігініс (новоприбулих), яким безперечно був тоді Лисянський...

Я поволі сьорбав каву й дивився на королівну. Мене здивував її вік: виглядала на 60 років, а насправді їй мусіло бути більше як 160! Але, бувши тактовним, я не чіпав хронологічної справи, тим більше, що десь недавно була вістка в пресі, що в Південній Америці помер стариган на 165-му році життя... Тим часом „місис Веллс-Влес" продовжувала:

— Острів Лисянського повинен називатися властиво „островом Влеса". Як вам відомо, довгий час він стояв пусткою, ніхто туди не пхався. Десь при кінці минулого

(Закінчення на стор. 3-ій)

ГАВАЇ В ЧАСАХ ЛИСЯНСЬКОГО І ВЛЕСА

(Закінчення зі стор. 2-ої)

сторіччя німець Макс Шлеммер завіз на острів кріликів. Вони почали плодитися в геометричній пропорції і за якийсь час пожерли всю рослинність. Не було що їсти, і почалася нечувана в звіринному світі історія: на острові витворилася порода кріликів-канібалів. Як писав про це Лоррін А. Тгурстон, старі кролі пожирали молодих, матері-дітей... І от раз на Великдень, щоб побачити зайчиків, ми з мужем вибралися на острів. Тяжко було заїхати моторівкою. Мій чоловік з помічником вибралися туди малою душогубкою, пливучи через відомий південно-західній пасаж. Помічник-гребець остався на човні, а мій муж вийшов на берег, і тільки я його й бачила. Його заїли крілики... Отак пропав Влес, царство йому небесне! Я пробувала перехристити острів з уваги на цю трагічну подію на „острів Влеса", але ніхто не слухав удовиного голосу, тим більше, коли зважити, що тут скрізь демократія, а я з королівського будь-що-будь роду...

Я не дослухав ономастичних жалів пані Влес-Веллс до кінця... Мене нагло пробудив пискливий голос стюардеси: Підпережіться (ніби: „фестен юр сітбелтс!"), за кілька хвилин приземлюємося на Інтернаціональному Аеропорті Вінніпеґу". Місис Велс-Влес зникла з уяви, як і з'явилася. Треба було вертатися до дійсности. Та й я був рад, що це все був сон, бо як же ж це виглядало б, коли б Влеса-літописця з'їли крілики-канібали. Вже краще хай би він жив, як дальше питання діяспорної історіографії досі ще остаточно не розв'язане.

(Кінець).

РУМУНСЬКИЙ УРЯД СТУРБОВАНИЙ діяльністю північно-корейських комуністів, які — видно за згори устійненим пляном — напастують автомобілі чужинецьких дипломатів. Вони свідомо наїхали на авто американського амбасадора та пробували схопити бельгійського амбасадора. Припускають, що це Москва під'юдила Північну Корею до таких дій, щоби зробити клопіт Румунії за її нехіть підкоритися диктатові Москви.

СОВЄТИ ВИСЛАЛИ у понеділок 19 квітня у всесвіт нового штучного сателіта, що його назвали „Салют", з допоміжною ціллю влаштувати у всесвіті постійну рухому станицю. На вівторок 20 квітня мав вилетіти у всесвіт другий штучний сателіт, уже з людською залогою, для зустрічі з „Солютом". Ніяких ближчих подробиць про вигляд, швидкість і т. п. тих сателітів не подано.

АВСТРАЛІЯ ТАКОЖ ПЕРЕГОВОРЮЄ з Комуністичним Китаєм про вислання туди своєї дружини пінґ-понґу, наслідуючи в цьому ЗСА, Британію, Колюмбію і Ніґерію. Але австралійський прем'єр заявив, що це „виключно тільки спортова імпреза без ніяких політичних цілей".

22-га Зустріч Українців Америки й Канади в поклоні Лесі Українці відбудеться в Клівленді

Клівленд, Огайо. Згідно з попередніми повідомленнями української преси XXII Зустріч — Маніфестація Українців Америки й Канади, що її влаштовують Організації Українського Визвольного Фронту обох теренів, при почесній участі централь УВАН, НТШ, УККА на шану Лесі Українки, у сторіччя народження Великої Поетеси, відбудеться тут, в днях 29-го й 30 травня 1971 р.

Програма святкувань проходитиме за таким порядком: субота, 29-го травня — Панель Т-ва Української Студіюючої Молоді ім. Миколи Міхновського, з участю представників українського літературного й наукового світу; Маніфестація — Поклін Лесі Українці, під пам'ятником Поетеси в Українському Культурному Городі, Клівленду; Ювілейний Концерт в авдиторії Парма Сініор Гай Скул, у Пармі, з участю передових мистецьких ансамблів, видатних наукових, культурних, громадських, і політичних діячів ЗСА й Канади. Неділя, 30-го травня: Польові Богослуження — офіційна й мистецька частини XXII Зустрічі — Оселя СУМА „Хортиця", Гантінґтон, Огайо.

Плянуючи XXII Зустріч Українців ЗСА й Канади, місцем її перебігу обрано Клівленд, Огайо з огляду на те, що тут знаходиться єдиний під сучасну пору пам'ятник Лесі Українки, виконаний скульптором Михайлом Черешньовським.

Виконуючи доручення своїх централь, Організації Українського Визвольного Фронту на своєму засіданні 14-го лютого 1971 р. покликали Діловий Комітет під проводом мґр Наталі Голембйовської. Організатори цієї Зустрічі - Маніфестації в Поклоні Лесі Українці закликають все українське громадянство — масовою участю в цих святкуваннях — заманіфестувати вірність ідеалам Великої Поетеси, яка на сторожі української нації поставила своє невмируще, полум'яне слово.

С. К.

ЮНАК МИХАЙЛО КАМІНСЬКИЙ ЗАГИНУВ У АВТОКАТАСТРОФІ

Вуд, Па. —За чотири милі від дому, в автомобільній катастрофі загинув 19-річний юнак Михайло Камінський, син Теодора і Анни Камінських, прикладних українських громадян, передплатників усіх видань „Свободи" і „Веселки", залишивши прибитих горем батьків і братів та сестер: Марію, Івана, Іренку, Євгенка та Петра. Сл. п. Михайло Камінський працював у Дженерал Електрік у Воррені, Ог., належав до Української Православної Церкви св. Михаїла, у 1969 р. закінчив середню освіту. Загинув від зудару з вантажним автом 12 жовтня 1970 р.

Конкурс для молоді в Канаді

Торонто. — Союз Українок Канади, СУК, Проголосив літературний конкурс на короткі драматичні твори для молоді. Запрошується до участи письменниць і письменників, про драматургів у оголошенні не згадано. Термін конкурсу — до кінця грудня 1971 р., нагороди в 100, 75 і 50 долярів. Надсилати рукописи на адресу: Союз Українок Канади, 620 Спадайна евню, Торонто. „Гомін України" з 18 квітня сповістив, за повідомленням з Головної Управи СУК, що „склад жюрі, що буде розглядати ці твори, подамо пізніше".

М. Д. ЛЕОНТОВИЧ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

рують на селі групами і часами разом щедрують дві або й три групи, але приходять до вікна не разом і відходять не разом і тільки серединну щедрівку щедрують разом усі. Отож до вікна підбігає дівчина і починає сама. Далі підходить більше щедрівників і долучаються до неї. Але ті, що прийшли раніше, особливо малята, не чекають кінця, а підходять до дверей, беруть свій дарунок і поспішають до наступної хати. Отже, закінчувати щедрівку залишається одно або двоє, переважно дівчата".

На підставі отаких спостережень Леонтович і створив свій шедевр — „Щедрик", що сміливо крокує по світі.

Ще мені у пам'ятку такі пісні: „Дударик", „Козака несуть і коня ведуть", „Із-за гори кам'яної", „Пряля" і твір Кирила Стеценка на слова Б. Грінченка „Ой бурлака молоденький". На цій пісні Леонтович зупинився докладніше. Він сказав: „Якщо не всі, то переважна більшість українських народних пісень мають закінчення мелодії не на останньому складі, а на передостанньому. Наприклад, така високохудожня народна, можна сказати пісня - пісень: „Ой у полі вітер віє, а жито половіє, а козак дівчину так вірненько любить а зайнять не посміє..." Великої шкоди не буде коли ви не вимовите останнього складу, але зіпсуєте всю пісню, якщо заучите вимовити оте останнє „є". Отець Кирило побудував свій твір на народній мелодії, а тому в нього останній склад не вимовляється, а саме „му" (йому молодо...). Тому не „мукайте". Якщо можете вимовити останній склад так, щоб його не чути було, тоді добре, а якщо ні, то ліпше не вимовляйте зовсім".

Мені на еміграції не раз різало вуха оте „мукання" і „скання".

Взагалі великі вимоги ставив Леонтович до хору і до того, щоб виконання пісень відповідало їх змістові. Так, наприклад, розучуючи пісню „Пряля", він кілька раз завертав на словах: „Ой пряду, пряду, спатоньки хочу"... „Ви мусите плакати, — казав він, — промовляючи ці слова, як плакала та молода жінка, співаючи пісню". І вертав нас доти, поки ми таки справді, майже плачучи, вимовляли їх. А далі треба було відповідно передати голос свекра, свекрухи - змії і голос милого.

Або взяти такий „Дударик". Вже, здається, простішої пісні немає, а скільки часу Леонтович присвятив на її виконання! Зате вона нам подобалась: співаючи її, ми забували про голод. І в нашому тодішньому розумуванні було таке, що „Щедрик" так відноситься до „Дударика", як куля до зайця. Можна ще багато говорити про вимоги диригента до розучування речей.

Ще декілька слів про загадкову смерть Композитора, так, як про це розповідала його сестра Марія моїй покійній дружині в 1930-му році. Була перерва у навчанні в школі і Леонтович поїхав до свого батька священика, що мав на селі парафію. Чомусь батько не фігурує в оповіданні сестри, мабуть був стомлений відправами на Водохреща і пішов раніше відпочивати.

22го січня увечері падав сніг і був вітер. Десь о 8-ій годині хтось із розмахом під'їхав на санках, постукав у двері і попросився на ніч. Запросили „гостя" до хати і разом до вечері. „Гість" був одягнений у звичайну на ті часи одежу, тобто досить приношену, але не в уніформі. Єдине, що збентежило сестру, це — червона околичка на кашкеті. Але тому, що купити щось з одежі в ті часи було важко, то люди ходили хто в чому міг, включно із солдатською уніформою. І тому у розмові і це підозріння скоро пройшло.

За вечерею розговорились, і виявилось, що „гість" їде до сусіднього села в якійсь справі, та погода погіршується і він не відважується виїжджати із села у відкрите поле. По вечері трохи поговорили і пішли спати, щоб дати гостеві досить часу на відпочинок. Сестра ще залишилась у кухні, щоб помити посуд, і пішла пізніше до своєї кімнати. Микола Дмитрович, як було це в його натурі поклав „гостя" спати на своєму ліжку, а сам ліг на канапі.

Далі сестра Леонтовича, Марія, розповідає так:

„Я вже зібралась лягати спати, аж раптом чую постріл. Я тоді мерщій побігла до братової кімнати. І побачила таку картину: вікно вибите геть із рамою, а через нього утікає „гість". Брат лежить на канапі весь у крові з простреленими грудьми, із передсмертними хрипіннями. Всі мої намагання дати першу допомогу братові (бо сестра Леонтовича була медичною сестрою) — були безуспішні. Брат помер. Хто і за що забив брата, я так і не знаю, хоч догадуватись можу. Але знаю, що ніхто із тих, хто його знав, не міг такого злочину зробити: занадто добрий він був і нікому ніякої кривди не зробив".

Оце так зі слів сестри Миколи Дмитровича виглядав цей злочин. Розуміється, своїх здогадів сестра не могла тоді сказати навіть своїм близьким приятелям.

ЗАКЛИК ІНІЦІЯТИВНОЇ ГРУПИ ГАРВАРД — 1971

Українська спільнота в Америці ініціювала та зреалізувала вже чимало важливих проєктів у галузях культури, якими не лише наша еміграція, але й увесь український народ завжди буде гордитися. Одним із найважливіших і одночасно найамбітніших проєктів є створення Українського Наукового Центру в Гарвардському Університеті.

Той Центр має особливо тривку вартість, бо як відомо з історії людства, — наукові інституції та університети вбільшості витримують найрізноманітніші політичні та соціяльні катаклізми; переживають війни і революції і навіть залишаються існувати й тоді, коли міняються і пересуваються кордони держав із місця на місце, чи змінюються політичні влади.

Сьогодні маємо небувалу, але цілком реальну нагоду при спільному зусиллі розбудувати Катедру Українознавства в Гарвардському Університеті, яку створили 4 тисячі визначних громадян, коштом 600,000 дол. на Український Науковий Центр.

Чому ми активно включаємося в цю акцію що нам може дати цей Центр — чого будемо сподіватися від нього? —

Гарвардський Центр зможе подати майбутнім провідникам українського життя в Америці відповіді на їх духові потреби і тоді вони озброєні у повноварстісну науку про Україну, що на тому самому рівні, як і наука про Америку, будуть продовжувати українське діло.

Гарвардський Центр стане студійним осередком української проблематики, в якому молоді вчені будуть поглиблювати свої знання, потім зможуть працювати в ньому, як науковці, що будуть розвивати різні ділянки науки про Україну і передавати правду про Україну світовій науці і пресі.

У цьому Центрі є можливість створити центральну бібліотеку з архівом рідкісних історичних документів, де зможуть бути зібрані та впорядковані, що є порозкидані по світі, цінні наукові праці вчених як також вартісні джерела для наукової дослідної праці. Він може бути видавничим центром наукових публікацій.

Завдяки йому зможуть побачити світ багато великих наукових праць, які припадають порохом через брак фондів, або відповідного зрозуміння, з якими і світ повинен познайомитися, щоб зрозуміти нашу проблематику.

Подібні інституції мають у себе багаті державні народи, але ми одначе, багаті ентузіязмом і доброю волею, не раз дали доказ зрозуміння й жертвенности і цим разом докажемо свою монолітність у чині та поставимо себе поряд із великими, не тільки кількістю, але й якістю народами.

Для нашої нації створимо, а водночас поставимо до її послуг амбасаду української культури і один з найбільших і найповажніших університетів світу, інституцію до якої йдуть по знання з усіх закутків світу, й яку створило зусилля найбільших умів. Хоча Гарвардський Університет не є державною ,але думка його часто лягає в основу формування політики не тільки ЗСА, але і інших держав і до голосів якого прислухається увесь світ. Створення Українського Центру при Гарварді буде висловом гордости з нашого походження й любови до народу, з якого ми вийшли. Для Америки, місця нашого поселення, — це буде наш вклад в культуру цієї країни й ми займемо своє місце між іншими великими народами, які створили що могутню країну. Для нашого наукового світу, який з таким великим зусиллям й жертвенністю переносив свої здобутки з країни до країни, з континенту на континент — це буде вікно на світ.

Створення великого Гарвардського Українського Наукового Центру — це конечність тому, що на наших рідних землях науки про Україну не тільки не розвиваються, але там робиться все, щоб знищивши нашу історичну пам'ять, зробити з української маси слухняних і байдужих обивателів імперії. Починаючи від дитячих садків, аж до університетських студій, російська мова і російська історична традиція витискає українську.

Тому, визнавши пріоритет важливости за Центром Українознавства в Гарвардському Університеті, ініціятивна група закликає зосередити всі наші зусилля під цю пору на тій центральній дії, бо розпорошування нашої жертвенности на безліч малих, периферійних, місцевих проєктів, що теж потребують значних матеріяльних засобів, які не тільки що майже не допомагають українській справі, але й не переступають через мури нашого гетто.

Ми включилися в акцію її довершення побудови цієї твердині української науки й віримо, що знайдемо всебічну підтримку в нашому суспільстві цього шляхетного вчинку.

Тому солідарно підтримаймо це важливе і велике діло!

Нехай Гарвардський Центр Українських Студій не буде подарунком політичної кон'юнктури, чи гортски меценатів, але, щоб ми з гордістю могли сказати, що ця українська наукова клітина у величному американському університеті є витвором спільного зусилля всіх нас українців із усіх континентів світу.

Ціль нашої кампанії — 1 мільйон долярів

Ми свідомі того, що наш проєкт дуже великих розмірів і може бути здійснений лише великими зусиллями.

Ми думаємо, що бракує нам на привівняти тільки до небагатьох зусиль в історії інших культурних націй і що він залишиться одним із найсвітліших моментів в історії української Америки.

Цей заклик ще раз будемо друкувати і віримо, що поруч підписів голів наших двох товариств матимемо підписи провідників інших товариств і інституцій. Надіємося, що листа ініціятивної групи зросте стократно і чергова публікація буде підсумком нашої акції й перейде в історію, як документ зрілости нашої великої громади й ми раз на завжди підрахуємо: чи нас тисячі, чи мільйони — всі разом взяті в Америці і Канаді та в інших закутках нашого поселення.

ТЕПЕР СЛОВО ЗА ВАМИ!

д-р Богдан Шебунчак, голова Українського Лікарського Т-ва Америки
інж. Володимир Гнатківський, голова Т-ва Українських Інженерів Америки
інж. Андрій Пацук, За Фонд Катедри Українознавства

Киянин Євген Демченко вибрав свободу

Гаага.— Молодий киянин, 24-літній українець Євген Дмитрович Демченко, відповідальний член Київського обласного комітету комсомолу, за фахом агітпроп, себто партійний пропагандист, у кінці березня звернувся в Голляндії до властей і попрохав права на політичний притулок. Є всі вигляди на те, що йому не буде відмовлено в праві. Як член совєтської делегації, Євген Демченко побував у Перу і в Чіле, де побачив чимало подібного з СССР, зокрема убогість населення. Повертаючись до СССР, делегація затрималася ще на кілька днів у Голляндії, і там Євген Демченко, зневірений у „комунізмі", наважився зробити крок, який вже й раніше плянував - залишитись на волі. Голляндська газета „Телеграф" повідомила, що 22 березня 1971 р. Євген Демченко потихеньку вийшов із готелю і попрямував до поліційної станиці, де й попросив права на азиль. Посольство СССР в Гаазі домагалося, щоб втікач побачився з совєтськими представниками, але Євген Демченко категорично відмовився. Кореспондентам він сказав: „Комунізм сам себе вже пережив. Він затримує розвиток країни. Там необхідний переворот". З інших заяв видко, що Євген Демченко вважає себе українцем.

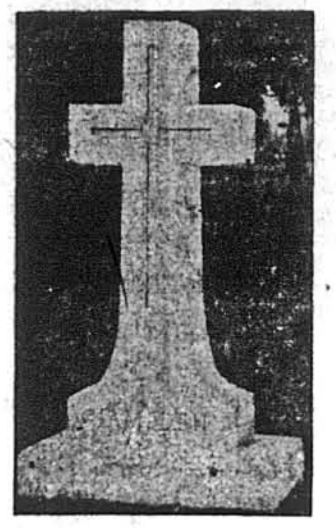
ІЗ САН ПАВЛЬО В БРАЗИЛІЇ ПОВІДОМЛЕНО, що під час перестрілки поліції вдалося забити провідника лівих терористів, 25-річного Дімаса Антоніо Кассеміро. Він очолював так зв. Революційний Рух Тірадентів, які вбили видатного представника бразилійського бізнесу Г. Бойлесена, данського уродження.

ВІДІЙШЛИ ВІД НАС

МИКОЛА КЛИМ, член УНС Відд. 11, Братства св. Михаїла в Джерсі Сіті, Па., помер 15-го лютого 1971 року. Народився в 1893 р. в Красилівці, пов. Товмач на Україні. Полишив у смутку синів Карла та Едварда з невістками та шести внуками. Дружина Покійного Анна Йован померла раніше. Тіло Покійного відпроваджено на вічний спочинок о. Ярослав Сірко з української католицької церкви св. Івана Хрестителя на Грендвю цвинтар в Джонставн, Па., з участю в похороні родини та союзової громади.
Вічна Йому Пам'ять!
Уряд 11-го Відділу

МИКОЛА ДЕМЧИНА, член УНС Відд. 368 Т-ва ім. М. Лисенка в Маямі, Флорида, помер 9-го лютого 1971 р. на 84-му році життя. Покійний народився в Камінці Лісній, пов. Рава Руська, Україна. Полишив в смутку дружину Юлію, доньку Ольгу, синів Тараса і Богдана і 6 внуків. В похоронному заведенні попрощав бл. п. Демчину від УНСоюзу і від Відділу Василь Подубинський, секретар.
Вічна Йому Пам'ять!
В. Подубинський, секр.

ПАВЛО КЛОПЧАК, член УНС Відд. 84 Т-ва ім. Тараса Шевченка в Соутпорт, помер 14го лютого на 83-му році життя. Покійний народився в селі Дубні, Галичина. Став членом УНСоюзу в 1934 році. Полишив в смутку чотирьох синів і одну дочку, 1-шу сестру в Америці і 2 в старім краю. Похорон відбувся 16 лютого на цвинтар Ст. Томас, Фанфілд
Вічна Йому Пам'ять!
М. Куйан, секретар

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНСОЮЗУ

П'ЯТНИЦЯ, 23-го КВІТНЯ 1971 р.

АСТОРІЯ, Н. Й. Місячні збори В-ва св. Миколая — 5-ий Відд. о год. 7-ій веч. в церковній залі при 37-09 31-ша Евню в Асторії, Н. Й. Просяться всіх членів прибути і вирівняти залеглі вкладки. — В. Левенець, предс., М. Хоманчук, секр., М. Климишин, касир.

ТАРЗАН, Ч. 6544. Вава хоче заманити Мамбо у степ

Мамбо, мій сину! Чому ти не відчиняєш брам нашої оселі — своєму батькові? Чи це небесна машина, якої ти боїшся?

Батуські харцизники твого сина, друже Ваво, тільки тоді хоробрі, коли їх багато, а інших мало, або — один-цем!

Аякже, Тарзане! Так воно виглядає! Але коли він буде думати, що я старий, хворий і самітній, то він вийде назовні, щоб мене вбити!

То скажи йому, що небесна машина зниzиться і ми залишимо тебе на степу. Благай його, щоб він вийшов і поміг тобі!

Я скриюся у високій траві, щоб мій син не знав, що я є знову сильним метачем!